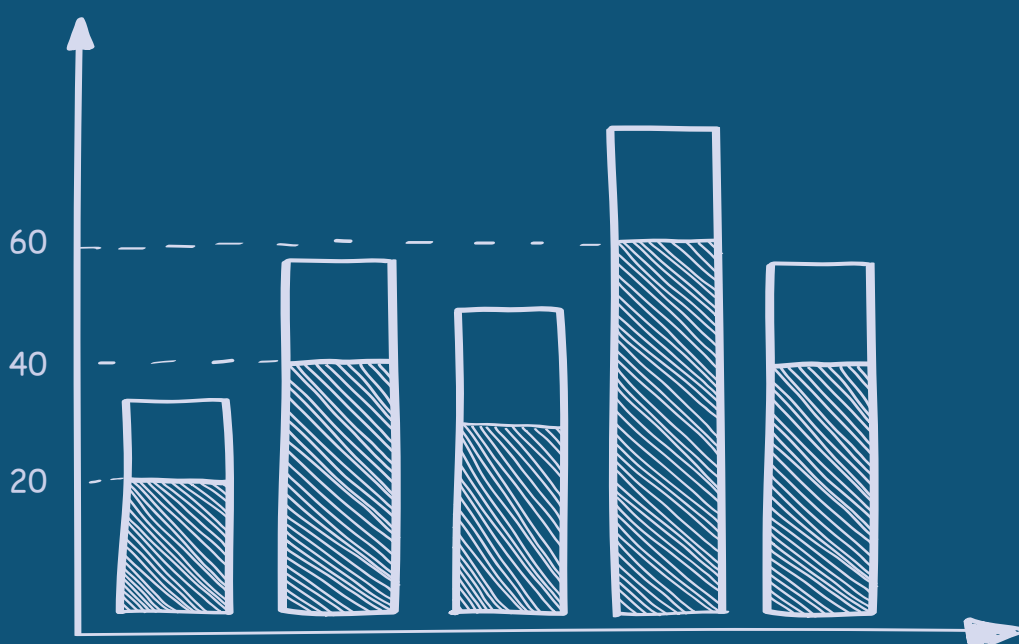

Sustenabilitatea financiară a întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova: constatări și tendințe

Mihail MANOLI

doctor în științe economice

Sustenabilitatea financiară a întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova: **constatări și tendințe**

Mihail MANOLI

doctor în științe economice

Raportul este un produs al inițiativei „Susținerea democrației, a independenței și transparenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova”. Inițiativa este implementată de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO) și este susținută financiar de Programul de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid). Inițiativa are ca scop informarea publicului despre dezvoltarea democrației și independența instituțiilor-cheie ale statului, precum și îmbunătățirea transparenței și a stabilității financiare a autorităților publice locale și a întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova.

Opiniile reflectate în prezentul raport aparțin autorului și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale INEKO și SlovakAid.

www.viitorul.org

INEKO

Institute for Economic and Social Reforms

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și proeuropene. IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor în Republica Moldova.

Institutul pentru Reforme Economice și Sociale (INEKO) este o organizație non-guvernamentală din Slovacia, creată în sprijinul reformelor economice și sociale care au scopul de a elimina barierele din calea dezvoltării pozitive pe termen lung a economiei și a societății slovace.

Asistența oficială pentru dezvoltare oferită de Republica Slovacia reprezintă un instrument intrinsec al politicii externe a Slovaciei, care, într-o mare măsură, conturează relațiile Slovaciei cu toți beneficiarii asistenței, precum și cu organizațiile internaționale relevante. Angajându-se în procesul de îndeplinire a Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului, Slovacia și-a asumat responsabilitatea pentru dezvoltarea globală și susține eforturile de reducere a sărăciei depuse de țările în curs de dezvoltare în vederea promovării dezvoltării durabile a acestora.

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați IDIS „Viitorul”.

Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hâncu 10/1, MD-2005, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

CUPRINS

Sumar	5
Cadrul legal	6
Comaniile de stat din Republica Moldova: Importanța lor pentru economie.....	7
Întreprinderile cu capital public sunt lipsite de transparență și gestionare eficientă	9
Concluzii și recomandări	13

SUMAR

Sustenabilitatea financiară a întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova a fost evaluată de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” cu suportul Institutului pentru Reforme Economice și Sociale (INEKO), în cadrul inițiativei „Susținerea democrației, a independenței și transparenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova”. Inițiativa este implementată de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, în parteneriat cu Institutul pentru Reforme Economice și Sociale din Slovacia (INEKO) și este susținută financiar de Programul de Asistență Oficială pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid). Inițiativa are ca scop informarea publicului despre dezvoltarea democrației și independența instituțiilor-cheie ale statului, precum și îmbunătățirea transparenței și a stabilității financiare a autorităților publice locale și a întreprinderilor cu capital public din Republica Moldova. Clasamentul celor mai transparente întreprinderi cu capital public este disponibil pe www.companies.viitorul.org.

Inițiativa „Susținerea democrației, a independenței și transparenței instituțiilor publice-cheie din Republica Moldova” urmărește și obiectivul de a crea instrumente care evaluează sustenabilitatea financiară a companiilor în proprietatea statului, dar și transparența lor. Odată ce procesele de luare a deciziilor, dar și datele cu caracter financiar sunt făcute publice, există un spațiu de manevră mai îngust pentru acțiunile defectuoase.

Impactul întreprinderilor cu capital public asupra economiei țării, dar și a bunăstării populației este semnificativă. Conform datelor din Registrul de stat, la data de 1 ianuarie 2019, în Republica Moldova activau 1 552 de entități de stat și municipale, și 4 416 societăți pe acțiuni. Pe lângă impactul social care îl au, prin implicarea în câmpul muncii a unui număr mare de persoane, aceste companii prestează servicii publice importante. Influența semnificativă a companiilor cu capital public asupra formării PIB al țării, conform datelor Biroului Național de Statistică pe parcursul anilor 2009-2017 a constituit de la 23,22% la 17,30%.

Conform clasamentului prezentat pe portalul www.companies.viitorul.org, întreprinderile „Centrul de Telecomunicații Speciale” (44 de puncte), Î.S. „MoldATSA” (44 de puncte), Î.S. „Moldpres” (43 de puncte), Î.S. „Casa Presei” (43 de puncte) și Î.S. „Poșta Moldovei” (40 de puncte) au fost cele mai transparente întreprinderi de stat din Moldova în anul 2018. La polul opus se situează Î.S. de construcții a Căii Ferate „Confercai”, Direcția pentru exploatarea imobilului și firma editorial-poligrafică „Tipografia Centrală”.

Pentru calcularea clasamentului de transparență din anul trecut a fost monitorizată activitatea a 68 de întreprinderi de stat, municipale și societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat sau municipale din Republica Moldova, cu active mai mari de un milion de lei. Întreprinderile cu capital public au fost evaluate în baza a șase criterii de transparență: indicatorii economici, transparența și accesul la informație, achizițiile publice și proprietatea, resursele umane, etica și conflictul de interese, granturi și caritate. Punctajul maxim pentru o întreprindere constituie 100 de puncte.

Analizând indicatorii sustenabilității financiare a întreprinderilor cu capital public pentru perioada 2015-2018 constatăm că doar S.A. „Metalferos” și Î.S. „Centrul Național pentru Frecvențe Radio” sunt în fruntea clasamentului celor mai transparente întreprinderi după mărimea activelor, vânzărilor și profitului. Unul din liderii acestui clasament privind profitul încasat este și S.A. „Metalferos”, care și în clasamentul sustenabilității financiare este prezent în topul clasamentului în anii 2015-2018. Rezultatele înregistrate de companie sunt datorate nu doar managementului intern, cât avantajelor legale pe care le deține. Altfel spus, eficiența acestei companii este în mare măsură bazată pe limitarea concurenței.

Din punctul de vedere al sustenabilității financiare, în funcție de proprietarul întreprinderilor cu capital public, au fost realizate mai multe cercetări în Republica Moldova, inclusiv actualul studiu. Toate aceste cercetări au stabilit că **sănătatea financiară a întreprinderilor cu capital public nu a înregistrat o tendință pozitivă în perioada 2015-2018**. Rezultate analizei pentru anii de gestiune 2015-2018 demonstrează o lipsă a evoluției în ce privește sănătatea financiară a întreprinderilor. Practic toate sunt poziționate la coada clasamentului, fapt care justifică neexecutarea prevederilor art.3 din Legea privind administrarea și deetimizarea proprietății publice nr. 121-XVI din 04.05.2007.

Experiența demonstrează că statul nu este cel mai eficient agent economic și cel mai bun gestionar al patrimoniului. Astfel, nu există raționamente serioase pentru menținerea unor active cu potențial economic înalt în proprietatea statului. Dacă nu mizăm pe privatizare pentru a schimba situația, atunci ar fi cazul de analizat și adus în concordanță cu practica internațională a conținutului legislației naționale, în primul rând a legii cu privire la societățile pe acțiuni.

Aspectul eficienței administrării întreprinderilor cu capital public, fondate și administrate de către stat, este abordat și tratat diferit. Instituțiile internaționale, precum Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială consideră că cea mai bună soluție este privatizarea acestor întreprinderi. În același timp, OECD și mulți experți internaționali susțin că întreprinderile cu cotă de stat au potențialul de a deveni, practic, la fel de eficiente ca și întreprinderile cu capital privat în cazul când la baza acestora sunt puse niște **principii de administrare corporativă corespunzătoare**, care includ stimulente sănătoase pentru persoanele implicate în administrare.

Așadar, **este necesară promovarea în actele normative naționale a viziunii noi asupra guvernantei corporative**. Guvernanța corporativă este un sistem de reguli, practici și procese prin care o companie este condusă și controlată în scopul unei dezvoltări durabile în viitor. Acest sistem înseamnă de fapt conducerea unei organizații prin integrarea tuturor componentelor interne prin implementarea cu succes a managementului riscurilor, a managementului financiar și control intern.

Cadrul legal

Cadrul legal cu privire la gestionarea proprietății publice și politicile statului în domeniul administrării întreprinderilor cu capital public sunt promovate de către Ministerul Economiei și Agenția Proprietății Publice. În procesul de administrare, un rol important îi revine și Ministerului Finanțelor. Politicile statului sunt promovate prin următoarele acte normative de bază:

1. Legea privind administrarea și deetatzarea proprietății publice nr. 121-XVI din 04.05.2007;
2. Legea cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală nr. 246 din 22.11.2017;
3. Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134-XIII din 02.04.97;
4. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017;
5. Hotărârea Guvernului cu privire la unele aspecte ce țin de repartizarea profitului net anual al societăților pe acțiuni cu cotă de participare a statului și al întreprinderilor de stat nr. 110 din 23.02.2011;
6. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la reprezentarea statului în societățile comerciale nr. 1053 din 11.11.2010.

Conform alineatului 3 (b), din art.19 a Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, Guvernul în termen de până la 24 de luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi, este obligat să inițieze reorganizarea întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare prevăzute de legislație. Iar acest termen a expirat în luna noiembrie 2019. Aceste forme juridice de organizare sunt societățile pe acțiuni și societățile cu răspundere limitată.

Din actele normative menționate, atât Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134-XIII din 02.04.97, cât și Legea cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală nr. 246 din 22-11-2017, deși cu diferite perioade de adoptare, 1997 și 2017, au aceleași puncte slabe, și anume necesitatea creării comisiilor de cenzori, lucruri depășite de timp. (Societățile pe acțiuni, în conformitate cu prevederile art.71 formează comisii de cenzori a societății; Întreprinderile de stat și municipală, în conformitate cu prevederile art.10 formează Comisia de cenzori).

Companiile de stat din Republica Moldova: Importanța lor pentru economie

Potrivit datelor din Registrul de stat, la data de 1 ianuarie 2019, în Republica Moldova activau 1 552 de entități de stat și municipale, și 4 416 societăți pe acțiuni. Repartizarea populației, pe forme de proprietate, evidențiază că 75,0% din totalul persoanelor ocupate activează în sectorul privat și aproximativ 24,4% în sectorul public, dintre care peste 84,0% (20,5%) sunt angajați ai sferei bugetare, iar aproximativ 16,0% (3,90%), din numărul celor angajați în sectorul public, reprezintă angajații entităților de stat și celor municipale.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Total	1 143	1 173	1 147	1 173	1 185	1 204	1 220	1 208	1 252
<i>Din care:</i>									
Publică	324	324	321	316	308	319	296	310	298
Privată	819	850	825	856	877	884	924	898	954
În % față de total									
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Din care:</i>									
Publică	28,4	27,6	28,0	27,0	26,0	26,5	24,2	25,6	23,4
Privată	71,6	72,4	72,0	73,0	74,0	73,5	75,8	74,4	76,6

Tabelul 1: Populația ocupată pe forme de proprietate, mii persoane. Sursa: Biroul Național de Statistică

Ponderea sectorului public în formarea Produsului Intern Brut (PIB) al Republicii Moldova, pe parcursul anilor 2009-2017 a constituit de la 23,22% la 17,30%, sau o medie de 20,13% pentru această perioadă. Impactul întreprinderilor cu capital public asupra economiei țării, dar și a bunăstării populației este semnificativă. Pe lângă impactul social care îl au, prin implicarea în câmpul muncii a unui număr mare de persoane, aceste companii prestează servicii publice importante precum salubritatea, producția produselor de primă necesitate, aprovizionare cu resurse energetice, servicii de întreținere și dezvoltarea infrastructurii etc. Influența semnificativă a companiilor cu capital public asupra formării PIB al țării, conform datelor Biroului Național de Statistică, este prezentată în Tabelul 2.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PIB	60 430	71 885	82 349	88 228	100 510	112 050	122 563	135 397	178 881

Din care:

Publică	14 032	15 754	15 636	18 159	20 721	22 133	24 212	25 756	30 970
Privată	33 868	37 731	49 207	49 835	58 301	65 018	66 724	73 805	106 190
Mixtă (public și privată) fără participare străină	1 569	3 065	2 107	1 851	1 733	1 295	2 479	2 415	2 145
A entităților mixte și străine	10 961	15 335	15 399	18 382	19 755	23 603	29 148	33 420	39 576
Pondere sectorului public în formarea PIB,%	23,22	21,92	18,99	20,58	20,62	19,75	19,76	19,02	17,3

Tabelul 2: *Produsul Intern Brut pe forme de proprietate, milioane lei. Sursa: Biroul Național de Statistică*

Întreprinderile cu capital public sunt lipsite de transparență și gestionare eficientă

Inițiativa implementată de către IDIS „Viitorul” și INEKO are scopul de a crea instrumente care evaluează sustenabilitatea financiară a companiilor în proprietatea statului, dar și transparența lor. Odată ce procesele de luare a deciziilor, dar și datele cu caracter financiar sunt făcute publice, există un spațiu de manevră mai îngust pentru acțiunile defectuoase.

Astfel, întreprinderile „Centrul de Telecomunicații Speciale” (44 de puncte), Î.S. „MoldATSA” (44 de puncte), Î.S. „Moldpres” (43 de puncte), Î.S. „Casa Presei” (43 de puncte) și Î.S. „Poșta Moldovei” (40 de puncte) au fost cele mai transparente întreprinderi de stat din Moldova în 2018, conform clasamentului prezentat pe portalul www.companies.viitorul.org. La polul opus se situează Î.S. de construcții a Căii Ferate „Confercai”, Direcția pentru exploatarea imobilului și firma editorial-poligrafică „Tipografia Centrală”.

Pentru calcularea clasamentului de transparență din anul trecut a fost monitorizată activitatea a 68 de întreprinderi de stat, municipale și societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat sau municipale din Republica Moldova în anul 2017, cu active mai mare de un milion de lei. Întreprinderile de stat au fost evaluate în baza a șase criterii de transparență: indicatorii economici, transparența și accesul la informație, achizițiile publice și proprietatea, resursele umane, etica și conflictul de interese, granturi și caritate. Punctajul maxim pentru o întreprindere constituie 100 de puncte. Potrivit [raportului de monitorizare a transparenței întreprinderilor cu capital public](#) prezentat în anul 2019, media generală de transparență a întreprinderilor de stat, întreprinderi municipale și societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat sau municipale din Republica Moldova constituie 17,4 puncte procentuale. În timp ce întreprinderile de stat au o medie de 17,7%, întreprinderile municipale înregistrează un punctaj mediu de 12,7%. Astfel de rezultate se explică prin faptul că întreprinderile cu capital public sunt de obicei întreprinderi mai mari, cu mai mulți angajați și mai multe resurse financiare.

În același timp, potrivit aceluiași clasament din 2018, întreprinderile cu capital public au fost analizate după mărimea activelor, vânzărilor și profitului. Prin urmare, cele mai mari companii de stat, după *mărimea activelor*, au fost anul trecut următoarele:

- S.A. „Moldovagaz” – 12 miliarde lei;
- Î.S. „Administrația de stat a drumurilor” – 9 miliarde lei;
- S.A. „Termoelectrica” – 5 miliarde lei;
- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” – 3 miliarde lei;
- Î.S. „Moldelectrica” – 1,5 miliarde lei.

Activele aflate în gestiunea acestor companii, pe lângă valoarea reală, mai au și o valoare strategică, cum ar fi infrastructura, fără de care economia țării nu ar putea exista. Chiar dacă aceste întreprinderi au o importanță majoră pentru economia țării, ele duc lipsă de transparență și de o gestionare eficientă, completate de influența factorului politic.

Clasamentul celor mai transparente întreprinderi cu capital public mai scoate în evidență faptul că întreprinderile cu cel mai mare *volum al vânzărilor* au fost:

- S.A. „Moldovagaz” – 5,7 miliarde lei;
- S.A. „Energocom” – 3,4 miliarde lei;
- Î.S. Compania aeriană „Air Moldova” – 2,5 miliarde lei;
- S.A. „Termoelectrica” – 2,4 miliarde lei;
- S.A. „Metalferos” – 1 miliard de lei.

Iar după *mărimea profitului încasat*, topul companiilor a fost reprezentat de:

- S.A. „Moldovagaz” – 262 milioane lei;
- S.A. „Moldtelecom” – 103 milioane lei;
- S.A. „Metalferos” – 41,3 milioane lei;
- Î.S. „Centrul Național pentru Frecvențe Radio” – 27 milioane lei;
- Societatea pe Acțiuni „Energocom”, cu un profit de 20 milioane lei în anul 2017.

Denumirea întreprinderii	Rezultatul clasificării conform indicatorului transparenței, %							
	Poziția	TT din maxim 100 puncte	IE 19 puncte	TAI 24 puncte	APP 23 puncte	RU 14 puncte	ECI 13 puncte	GC 7 puncte
S.A. „Moldovagaz”	58	5	0	17	0	7	0	0
Î.S. „Administrația de stat a drumurilor”	12	34	84	44	22	18	0	0
S.A. „Termoelectrica”	6	38	95	63	17	7	0	0
Î.S. „Calea Ferată din Moldova	18	24	55	42	9	7	0	0
Î.S. „Moldelectrica”	8	36	95	54	13	14	0	0

Tabelul 3: Informațiile privind clasificarea a cinci întreprinderi din top după mărimea activelor, conform indicatorilor transparenței din anul 2018. Sursa: IDIS „Viitorul” și INEKO

Din informațiile prezentate în Tabelul 3 se observă că S.A. „Moldovagaz”, din șase indicatori de evaluare a transparenței, la patru a înregistrat 0 puncte, astfel din 19 puncte posibile la *Indicatorii economici* – 0 puncte; din 23 de puncte la *Achiziții publice și proprietăți* – 0 puncte; din 13 puncte la *Etica și conflictul de interese* – 0 puncte și la *Granturi și caritate* din șase puncte posibile – 0 puncte. Realizarea a cinci din 100 puncte la *Transparență totală*, practic justifică poziția 58 din clasament.

Situația complicată în cadrul S.A. „Moldovagaz” este confirmată și de Agenția Proprietății Publice. Cu toate că pe parcursul anilor de gestiune 2017 (1 926 080 470 lei) și 2018 (191 492 290 lei) compania

a încasat un profit net din rezultatul activității, activele nete (prezentate sub forma capitalului propriu) la sfârșitul anului 2017 au constituit – minus 1 032 715 240 lei, iar sfârșitul anului 2018 – minus 841 281 380 lei.

Unul din scopurile esențiale ale administrării proprietății publice este obținerea de profit în beneficiul public. Însă aici avem cele mai mari deficiențe. Din punctul de vedere al profitului obținut și rentabilității capitalului propriu, administrarea întreprinderilor cu capital public este una defectuoasă. Din cele 50 de entități proprietate publică analizate, doar 38 din ele au înregistrat profit în anul 2018. Iar pierderile înregistrate de celelalte 12 întreprinderi de stat au fost de 423 milioane lei, din care 414 422 317 lei sau 97,87% din pierderi revin întreprinderilor „Calea Ferată din Moldova” – 12,57%, S.A. „RED Nord-Vest” – 14,73%, S.A. „Termoelectrica” – 17,02 %, Î.S. „Air Moldova” – 53,64%. Profitul înregistrat în anul de gestiune 2018 a constituit 535 361 681 lei, din care 262 366 383 lei sau 49% a fost asigurat de către S.A. „Moldovagaz”. Întreprinderile de pe pozițiile 2-9 din clasament asigură 45,71% din tot profitul obținut de entitățile analizate. De asemenea, toate cele cinci întreprinderi au înregistrat 0 puncte la doi indicatori și anume *Etica și conflictul de interese* și *Granturi și caritate*.

Analiza indicatorilor sustenabilității financiare a întreprinderilor cu capital public pentru perioada anilor 2015-2018 ne arată că doar două entități din topul celor cinci după mărimea activelor, vânzărilor și profitului sunt în fruntea clasamentului, și anume S.A. „Metalferos” și Î.S. „Centrul Național pentru Frecvențe Radio”.

Unul din liderii acestui clasament privind profitul încasat este și S.A. „Metalferos”, care este prezent pe primele poziții în clasamentul sustenabilității financiare în perioada 2015-2018. Rezultatele înregistrate de întreprindere sunt datorate nu doar managementului intern, cât avantajelor legale pe care le deține. Altfel spus, eficiența acestei companii este în mare măsură bazată pe limitarea concurenței și distribuția rentabilității întreprinderilor private, din acest sector, către întreprinderea de stat S.A. „Metalferos”, și corespunzător încălcarea prevederilor art.3: „Scopurile și principiile de bază ale administrării și deetatăzării proprietății publice”, alineatul (c) din Legea privind administrarea și deetatăzarea proprietății publice nr. 121-XVI din 04.05.2007: dezvoltării concurenței în economia națională.

Întreprinderea	Poziția în clasament			
	2015	2016	2017	2018
Î.S. „Centrul pentru Standardizarea și Experimentarea Calității Producției de Conserve”	1	5	3	2
Î.S. „Centrul de Stat pentru Atestarea și Omologarea Produselor de Uz Fitosanitar și a Fertilizanților”	2	1	2	3
S.A. „Metalferos”	3	2	1	1
Î.S. „Fintehinform”	4	3	-	-
Î.S. „Centrul Național pentru Frecvențe Radio”	5	4	4	4
Î.S. „Pulbere”	-	-	5	-
S.A. „Furnizarea energiei electrice NORD”	-	-	-	5

Tabelul 4: Sustenabilitatea financiară a întreprinderilor cu capital public, anii 2015 –2018. Sursa: IDIS „Viitorul” și INEKO. Date prelucrate de autor

Din punctul de vedere al sustenabilității financiare, în funcție de proprietarul întreprinderilor cu capital public, au fost realizate mai multe cercetări în Republica Moldova, inclusiv actualul studiu. Toate aceste cercetări au stabilit că sănătatea financiară a întreprinderilor cu capital public nu a înregistrat o tendință pozitivă în perioada 2015-2018. Acest lucru îl demonstrează și rezultatele clasamentului sustenabilității financiare, pe parcursul a patru ani de gestiune, pentru cinci cele mai mari entități proprietate publică, după mărimea activelor deținute în proprietate acestora. Rezultatele clasamentului celor cinci întreprinderi sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Denumirea întreprinderii	Poziția întreprinderii în clasamentul sustenabilității financiare			
	2015	2016	2017	2018
S.A. „Moldovagaz”	50	50	54	51
Î.S. „Administrația de stat a drumurilor”	46	44	50	53
S.A. „Termoelectrica”	49	47	49	48
Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	43	42	53	47
Î.S. „Moldelectrica”	47	41	43	40
Numărul total de entități analizate	50	50	57	57

Tabelul 5: Clasificarea a cinci întreprinderi din top după mărimea activelor și rezultatele clasamentului sustenabilității financiare. Sursa: IDIS „Viitorul” și INEKO. Date prelucrate de autor

Rezultatele analizei pentru anii de gestiune 2015-2018 demonstrează o lipsă a evoluției, a schimbării spre bine a sănătății financiare întreprinderilor. Practic toate sunt poziționate la coada clasamentului.

Datele din Tabelul 4 justifică neexecutarea prevederilor art.3 „Scopurile și principiile de bază ale administrării și deetatăzării proprietății publice” din Legea privind administrarea și deetatăzarea proprietății publice nr. 121-XVI din 04.05.2007. Prin această lege statul definește trei scopuri de bază în administrarea proprietății publice și anume armonizarea proporțiilor și a structurii proprietății publice, precum și a modalităților de administrare a acesteia, cu funcțiile statului și ale unităților administrativ-teritoriale; atragerea în sectorul public al economiei naționale de investiții și asigurării unui management eficient; dezvoltarea concurenței în economia națională.

Nu există nici un alt organism subsidiar interesului public, care ar putea garanta supravegherea procesului de gestionare a proprietăților publice. Putem afirma că statul a falimentat la toate din cele trei scopuri. Se simte o necesitate de schimbare și regândire a sistemului de administrare a entităților din proprietatea statului.

Concluzii și recomandări

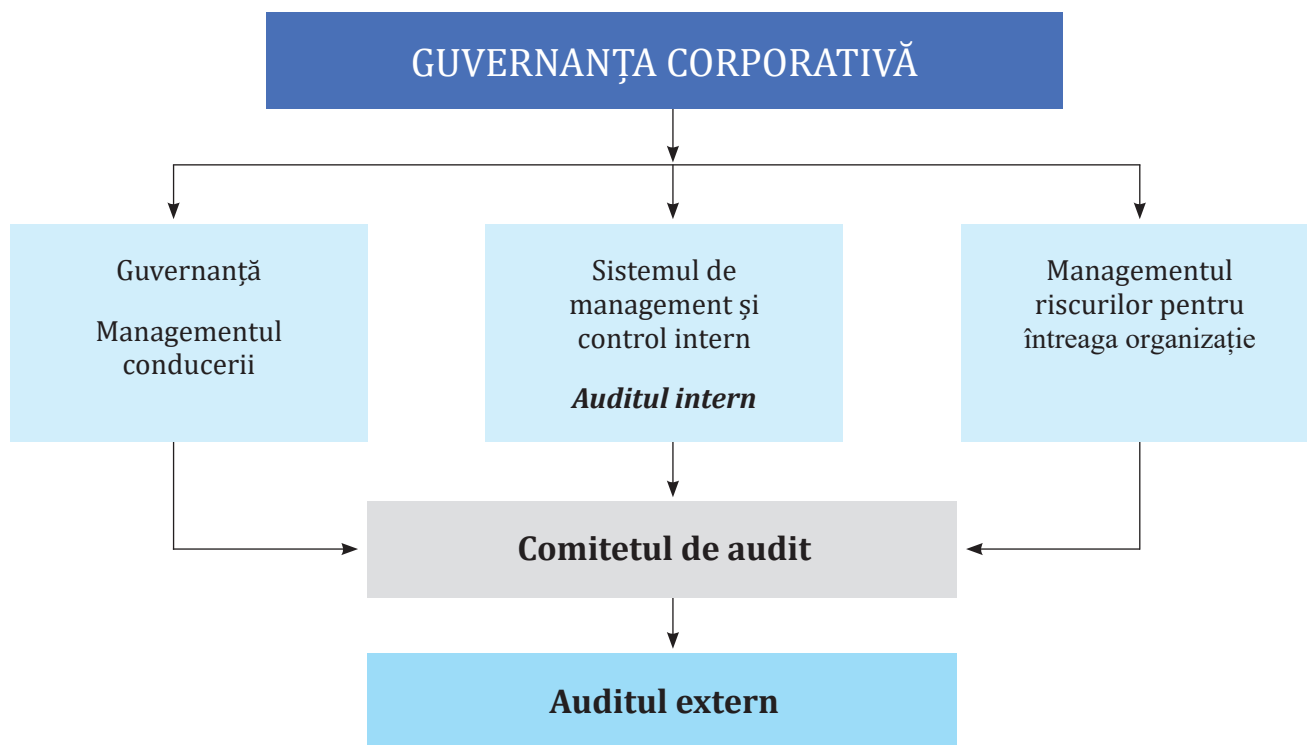
Principalele deficiențe ale managementului întreprinderilor cu capital public sunt constatate, în multe cazuri de Curtea de Conturi și Inspekția Financiară. Acestea se manifestă în mai multe domenii, precum:

1. Problema ineficienței în achiziții. Încălcările cel mai des întâlnite ce țin de achiziții sunt:
  - a. efectuarea procurărilor la prețuri nejustificate;
  - b. efectuarea achizițiilor prin intermediari;
  - c. efectuarea achizițiilor de proporție fără acordul consiliului/fondatorului;
  - d. efectuarea procurărilor cu încălcarea legislației, procedurilor și a reglementărilor interne.
2. Managementul defectuos al activelor, care se manifestă prin neexploatarea acestora după destinație, neutilizarea echipamentului procurat și defectarea acestuia din cauza condițiilor inadecvate de păstrare. Din această categorie face parte și managementul inadecvat al creanțelor, ce duce la lipsa de facto a mijloacelor financiare și atragerea surselor de finanțare din exterior.
3. Remunerarea nejustificată a personalului. Cele mai frecvente încălcări ce țin de remunerarea personalului sunt:
  - a. calcularea și achitarea salariilor peste limita stabilită și aprobată de fondul de salarizare;
  - b. includerea nejustificată a majorărilor de salarii în costul serviciilor/produselor;
  - c. acordarea unor prime/bonusuri în lipsa unor indicatori de performanță;
  - d. remunerarea salariaților cu încălcarea prevederilor legislației în vigoare și a regulamentelor interne.
4. Reglementarea nerezonabilă a veniturilor. Unele întreprinderi nu sunt percepute ca entități ce au drept scop generarea profitului, chiar dacă activează în condiții de eficiență maximă, ci ca entități prin intermediul cărora instituțiile centrale de specialitate încearcă să rezolve, discreționar, anumite probleme sociale.

Experiența demonstrează că statul nu este cel mai eficient agent economic și cel mai bun gestionar al patrimoniului. Astfel, nu există raționamente serioase pentru menținerea unor active cu potențial economic înalt în proprietatea statului. Dacă nu mizăm pe privatizare pentru a schimba situația, atunci ar fi cazul de analizat și adus în concordanță cu practica internațională a conținutului legislației naționale, în primul rând a legii cu privire la societățile pe acțiuni.

Aspectul eficienței administrării întreprinderilor cu capital public, fondate și administrate de către stat, este abordat și tratat diferit. Instituțiile internaționale, precum Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială consideră că **cea mai bună soluție este privatizarea acestor întreprinderi**. În același timp, OECD și mulți experți internaționali susțin că întreprinderile cu cotă de stat au potențialul de a deveni, practic, la fel de eficiente ca și întreprinderile cu capital privat în cazul când la baza acestora sunt puse niște **principii de administrare corporativă corespunzătoare, care includ stimulente sănătoase pentru persoanele implicate în administrare**.

La fel, este necesară **promovarea în actele normative naționale a viziunii noi asupra guvernanței corporative**. Guvernanța corporativă este un sistem de reguli, practici și procese prin care o companie este condusă și controlată în scopul unei dezvoltări durabile în viitor. Acest sistem înseamnă de fapt conducerea unei organizații prin integrarea tuturor componentelor interne, precum și implementarea managementului riscurilor, a managementului financiar și control intern, așa cum rezultă din figura de mai jos:

Sursa: Marcel Ghiță, Guvernanța corporativă, Editura Economică, 2008, p.14

Figura 1. Principiile funcționării guvernanței corporative

Guvernanța corporativă funcționează pe baza unor principii, considerate ca stâlpi ai bunei guvernări și anume **integritate; transparență; răspundere și competență**. *Integritatea* este un concept cheie și include un comportament corespunzător și etic, respectiv grija pentru interesele altora și responsabilitatea socială. Acest concept este implicit activităților desfășurate în sectorul public, iar pentru sectorul privat este un principiu care are în vedere obținerea de profit. *Transparența* este necesară deoarece neregulile și/sau performanțele slabe se întâmplă de cele mai multe ori în spatele ușilor închise. Când faptele sunt la vedere, acestea sunt deschise opiniei publice, supuse constatărilor justificate ale specialiștilor și există șanse mai mari să se amelioreze. Expunerea publică a propriilor acțiuni și decizii la examinări contribuie la îmbunătățirea comportamentelor și a performanței. De regulă, transparența este un principiu fundamental pentru organizațiile care vor să învețe. Fără deschidere nu există evoluție și performanță, nu putem să devenim mai eficienți. Desigur, pentru o vreme putem ascunde comportamentele neprofesionale și performanțele slabe, dar nu pe termen lung.

Răspunderea este cel mai important principiu al guvernanței, dar în același timp, este cel mai puțin înțeles și mai rar respectat în cadrul organizațiilor. Într-adevăr, în cele mai multe organizații răspunderea nu este suficient definită și nici nu este clară atât pentru personalul organizației, cât și pentru conducerea acesteia.

